

Mělo by to jít i jinak

„Evropský socioekonomický systém je udržitelný, americký ne,“ řekl ekonom Tomáš Sedláček při diskusi hledající odpověď na otázky, zda se současný socioekonomický systém dá udržet, zda energetická krize, válka na Ukrajině a pandemie koronaviru zesilují tlak na jeho změnu, a jaké by případně mohly být alternativy.

Podle filosofa Václava Němce žijeme v čase facek. „Mám pocit, že se něco láme minimálně od ekonomické krize v letech 2008 a 2009. Pak přišla uprchlická krize 2015, pak covid, vyrovnáváme se s hrozbou ekologické krize, a já mám pocit, že to jsou facky, které jako západní civilizace dostáváme, abychom se probudili a začali něco dělat jinak,“ uvedl Václav Němec během diskuse, pořádané Nadačním fondem WebDialog 31. října 2022 v Praze. Agresi Rusů proti Ukrajincům vidí jako zatím největší facku. „Válka na Ukrajině je definitivní konec konce dějin,“ řekl doslova v narážce na Francise Fukuyamu.

Tomáš Sedláček má to za to, že Fukuyama by se měl hájit. „Fukuyama měl z půlky pravdu,“ prohlásil. „My jsme chtěli exportovat kapitalismus a demokracii. To první se povedlo. Kapitalismus jsme dostali úplně všude, i do komunistické Číny.“

Zdá se ovšem, že právě z Číny a dalších východních zemí se k nám dnes jako důsledek tamní absence demokracie šíří autoritářství. Podle ekonomky Kamily Fialové ze Sociologického ústavu Akademie věd ČR může u nás takovému šíření napomáhat chudoba lidí, kterou politici přehlížejí. „Chudší lidé často nechodí k volbám nebo mají tendenci volit strany, které jim nabízejí jednoduchá řešení. Zvyšuje to riziko společenské polarity a ohrožuje to důvěru lidí v demokracii,“ řekla v diskusi, kterou moderoval novinář Petr Honzejek.

Panelisté byli zajedno v tom, že vítězství kapitalismu neznamena vítězství demokracie a že politika a moc mají základ v pluralitě jednajících. Společnost, která nechává lidi jednat, je nejen akceschopnější, ale také mocnější a bohatší. „Despota, který omezuje svobodu lidí, se paradoxně stává bezmocnější. Mám za to, že to, co se dnes děje v Rusku, to potvrzuje. Dokonce i armáda je tam v rozkladu,“ dodal Václav Němec.

Zatímco optimističtější vyladěný Tomáš Sedláček tvrdil, že příjmová nerovnost je dobrá věc, Kamila Fialová upozornila na to, že nejsou chudí jako chudí – těm u nás se nevede tak dobře jako těm na západ od nás. Potkali se v názoru, že velikost příjmové nerovnosti není zásadní, pokud se i chudým vede dobře.

Mezi diskutujícími panovala vcelku shoda v tom, že změna, kterou potřebuje současný socioekonomický systém, by měla být evoluční, nemělo by se s ní otálet a měla by se dotýkat i určité regulace sociálních sítí. Součástí problému je i globalizace, která běží, aniž by byl ovšem vytvořen globální řád.

Akce volně navazovala na diskusi pořádanou Nadačním fondem WebDialog na stejné téma v březnu 2020, tedy ještě před vypuknutím pandemie v ČR a válkou na Ukrajině.